

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: U-I-248/96

Datum: 30.9.1998

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Generalnega državnega tožilca, na seji dne 30. septembra 1998

o d l o č i l o:

Določbe Zakona o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast (Uradni list SNOS in NVS, št. 7/45) so bile v času nastanka in uporabe tega zakona v neskladju s splošnimi pravnimi načeli, ki so jih v času njihove uveljavitve priznavali civilizirani narodi, kolikor so zaradi svoje nedoločnosti predstavljale podlago za arbitrarno uporabo zakona. V tem obsegu, ki izhaja iz razlogov te odločbe, je njihova uporaba v današnjih sodnih postopkih v neskladju z Ustavo.

O b r a z l o ž i t e v

A.

1. Generalni državni tožilec z zahtevo, vloženo dne 5.4.1994 in dopolnjeno dne 24.2.1995, izpodbija Zakon o kaznovanju zločinov in prestopkov zoper slovensko narodno čast (v nadaljevanju: ZSNČ). Meni, da Zakon ni niti v skladu s tedanjim niti s sedanjim pravnim redom. Zakona naj ne bi bil sprejel in razglasil ustavno določen zakonodajni organ po ustavno predpisanem postopku, zato naj ne bi bil pravno veljaven zakon, ampak revolucionaren dekret. Z Zakonom je bilo ustanovljeno posebno Sodišče slovenske narodne časti, ki je sodilo "zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast, storjene v času sovražne okupacije oziroma v zvezi z njo". To posebno sodišče naj bi imelo vse značilnosti izrednega sodišča, kar naj bi bilo v neskladju z določbo 126. člena Ustave. V postopku pred tem sodiščem naj ne bi veljala nobena pravna jamstva, ki so določena v 29. členu Ustave, kar naj bi bilo tudi v nasprotju s splošnimi, od civiliziranih narodov priznanimi pravnimi načeli.

Za uvedbo postopka naj bi po 10. členu ZSNČ zadoščala prijava javnega tožilca, odseka za zaščito naroda, narodno osvobodilnega odbora ali vsakega posameznika. Zoper odločitev sodišča ni bila dovoljena pritožba.

2. ZSNČ je bil objavljen 9.6.1945, njegove določbe pa naj bi bile veljale za nazaj, ker so sodišča po določbi 1. člena Zakona sodila za prestopke in zločine, storjene v času sovražne okupacije oziroma v zvezi z njo. Takšna določba naj bi bila v nasprotju s prvim odstavkom 155. člena Ustave in v nasprotju z 28. členom Ustave. Besedilo določbe 2. člena Zakona naj bi dopuščalo analogijo v materialnem kazenskem pravu. Primeroma opisani dejanski stanovi kaznivih dejanj naj bi bili nedoločni in v nasprotju z načelom zakonitosti pri določanju kaznivih ravnanj, ki ga sprejemajo civilizirani narodi.

3. Predlagatelj navaja, da Zakon ni bil izrecno razveljavljen, z Zakonom o ukinitvi Sodišča slovenske narodne časti (Uradni list SNOS, št. 49/45 - v nadaljevanju: ZUSNČ) je bilo ukinjeno posebno sodišče. Ta zakon je bil potrjen z zakonom z dne 24.2.1948 (Uradni list LRS, št. 10/48), obsojencem pa je bila z ukazom o pomilostitvi oseb, obsojenih po tem zakonu, odpuščena kazen lahkega ali težkega prisilnega dela v celoti ter pravne posledice kazni izgube narodne časti omejene na izgubo političnih državljanskih pravic. V veljavi pa so ostale vse zaplembe premoženja in ravnanja posameznikov se še opredeljujejo kot prestopki po navedenem zakonu. Zakon se še vedno uporablja, ko sodišče odloča v postopkih o izrednih pravnih sredstvih.

Generalni državni tožilec je zahtevi priložil kopije vloženih zahtev za varstvo zakonitosti zoper sodbe, izdane na podlagi ZSNČ, ter dve sodbi Vrhovnega sodišča, s katerima je bilo o takšnih zahtevah že odločeno. S sodbo št. I Ips 76/92 z dne 24.6.1992 je Vrhovno sodišče izpodbijano sodbo delno po uradni dolžnosti razveljavilo in vrnilo zadevo v novo odločanje pristojnemu prvostopnemu sodišču, delno pa spremenilo sodbo v odločbi o krivdi in kazni. S sodbo št. I Ips 78/92 z dne 28.5.1992 pa je Vrhovno sodišče zahtevi za varstvo zakonitosti ugodilo tako, da je obsojenca, v katerega korist je bila vložena, oprostil obtožbe.

4. Zahteva je bila poslana Državnemu zboru, ki nanjo ni odgovoril.

B. - I.

5. Ustavno sodišče je moralo pri odločanju o zahtevi najprej ugotoviti, ali so podane procesne predpostavke za presojo ustavnosti Zakona. ZSNČ je v 2. členu določal "zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast" - kazniva ravnanja, za katera je sodišče po tem zakonu lahko izreklo kazen izgube narodne časti, kazen lahkega ali težkega prisilnega dela ter popolno ali delno zaplembo premoženja. ZSNČ je določal v 6. členu, da kazniva dejanja zoper slovensko narodno čast ne zastarajo. ZSNČ sicer ni bil izrecno razveljavljen. Z ZUSNČ je bilo ukinjeno posebno sodišče, ki je bilo na podlagi 1. člena ZSNČ pristojno soditi za dejanja po 2. členu ZSNČ. Iz tega bi bilo mogoče sklepati, da se je ZSNČ po uveljavitvi ZUSNČ dejansko prenehal uporabljati.¹ Sicer pa so bile posamezne njegove določbe nedvomno razveljavljene z uveljavitvijo Uvodnega zakona h Kazenskemu zakoniku (Uradni list FLRJ, št. 11/51). Ta je med drugim določal, da z uveljavitvijo Kazenskega zakonika nehajo veljati kazenskopravne določbe v zakonih ljudskih republik, kolikor so v nasprotju z njegovimi določbami. Na tej podlagi je med drugim prenehala veljati tudi določba 6. člena ZSNČ, ki je določala nezastarljivost kaznivih dejanj zoper slovensko narodno čast. Po določbi 10. člena Uvodnega zakona h Kazenskemu zakoniku so namreč za zastaranje pravice do kazenskega pregona oziroma izvršitve kazni z uveljavitvijo kazenskega zakonika začele veljati določbe 80. do 82. člena tega zakonika tudi tedaj, če je bilo kaznivo dejanje storjeno ali sodba izrečena še pred uveljavitvijo Kazenskega zakonika, razen če sta pregon oziroma izvršitve kazni tedaj že bila zastarala.

Pregon kaznivih dejanj po ZSNČ je tako zastaral najkasneje v dvajsetih letih po storitvi kaznivega dejanja (3. točka prvega odstavka 80. člena in šesti odstavek 81. člena navedenega zakonika). Že zaradi tega po poteku določenega časa ni bil več mogoč pregon za kazniva dejanja, "storjena v času sovražne okupacije ali v zvezi z njo", kar pomeni, da je po preteku določenega časa Zakon zaradi konsumiranosti prenehal veljati.

Zato tudi ni mogoče šteti, da bi ob osamosvojitvi postal sestavni del pravnega reda Republike Slovenije.

6. Ne glede na navedeno pa je treba ugotoviti, da pristojnost Ustavnega sodišča za presojo tega zakona vzpostavlja določba 416. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 63/94, 25/96 - odl. US, 39/96 - odl. US in 5/98 - odl. US - v nadaljevanju: ZKP). Ustava določa v prvem odstavku 161. člena, da Ustavno sodišče zakon v celoti ali delno razveljavi, če ugotovi, da je protiustaven. Določa tudi, da razveljavitev učinkuje takoj ali v roku, ki ga določi Ustavno sodišče. V prvem odstavku 162. člena pa Ustava določa, da postopek pred Ustavnim sodiščem ureja zakon. Zakon o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 - v nadaljevanju: ZUstS) v 44. členu določa, da se zakon ali del zakona, ki ga je Ustavno sodišče razveljavilo, ne uporablja za razmerja, nastala pred dnem, ko je razveljavitev začela učinkovati, če do tega dne o njih ni bilo pravnomočno odločeno. Člen 416 ZKP daje pravico zahtevati spremembo pravnomočne sodne odločbe na podlagi odločbe Ustavnega sodišča, s katero je bil razveljavljen ali odpravljen predpis, na podlagi katerega je bila izdana pravnomočna obsodilna sodba. V tem postopku se smiselno uporabljajo določbe ZKP o obnovi kazenskega postopka. Določba 416. člena ZKP je torej v odnosu do določbe 44. člena ZUstS *lex specialis* glede določitve učinkov presoje Ustavnega sodišča o ustavnosti zakona. Določba drugega odstavka 28. člena Ustave zahteva od kazenskega sodišča, da ugotovi kaznivo dejanje in izreče kazen zanj po zakonu, ki je veljal ob storitvi dejanja (razen če je novi zakon milejši) - torej po zakonu, ki v času sojenja lahko ne velja več. Določba 416. člena ZKP pa narekuje Ustavnemu sodišču ob zahtevi upravičenega udeleženca ustavnosodnega postopka presojo vsakega predpisa, ki določa ali je

določal kazniva dejanja, četudi v času presoje ne velja več. Pristojnost Ustavnega sodišča za presojo ZSNČ je zato podana.

7. Procesni pogoj, da je zahtevo vložil upravičeni predlagatelj, je izpolnjen. Državni tožilec lahko vloži zahtevo samo, kadar nastane vprašanje ustavnosti in zakonitosti v zvezi s postopkom, ki ga vodi (peta alineja prvega odstavka 23. člena Zakona o Ustavnem sodišču; Uradni list RS, št. 15/94 - v nadaljevanju: ZUstS). Generalni državni tožilec je na zahtevo Ustavnega sodišča predložil kopije že vloženi zahtev za varstvo zakonitosti, ki se nanašajo na izpodbijani zakon, ter kopije sodb Vrhovnega sodišča v primerih, ko je bilo o zahtevah za varstvo zakonitosti že odločeno.

8. Na vprašanje, po kakšnih kriterijih se presoja ustavnost predustavnih predpisov, je Ustavno sodišče odgovorilo že ob presoji Uredbe o vojaških sodiščih (odločba št. U-I-6/93 z dne 1.4.1994, OdlUS III, 33). Presojati jih je treba s stališča skladnosti s tedaj veljavnimi ustavnimi in splošnimi pravnimi načeli, ki so jih priznavali civilizirani narodi, glede njihove uporabe v novih sojenjih pa tudi s stališča skladnosti z Ustavo.

9. Stališče predlagatelja, da Zakona ni izdal pristojni organ in da potemtakem v času sojenja ni bil veljaven zakon, ampak revolucionaren dekret, ni utemeljeno. ZSNČ je izdalo Predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS). Tako kot je imel zakonodajno funkcijo v Jugoslaviji AVNOJ in med njegovimi zasedanji Predsedstvo AVNOJ-a, je bil organ državne oblasti za Slovenijo, ki je imel tudi zakonodajno funkcijo, SNOS oziroma med njegovimi zasedanji Predsedstvo SNOS. V točki II 10 Sklepa Zbora odposlancev slovenskega naroda o predstavnstvu in vodstvu slovenske narodnoosvobodilne borbe in o začasnih organih ljudske oblasti slovenskega naroda v vojnem razdobju z dne 3.10.1943 (Slovenski poročevalec, leto IV, št. 24 a z dne 18.10.1943) je bilo določeno, da v času med zasedanji Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora (SNOO) izvršuje njegovo predsedstvo vse pravice, ki grede SNOO. SNOO pa je po točki II 6 in 7 v okviru Jugoslavije izvajal zakonodajno in izvršno oblast slovenskega naroda. SNOO je bil s sklepom o preimenovanju SNOO z dne 19.2.1944 (Slovenski poročevalec, leto V, ljubljanska izdaja, št. 4, marec 1944) preimenovan v SNOS. Odloki, zakoni in uredbe, ki jih je izdal SNOS oziroma njegovo Predsedstvo, so bili potrjeni z odločbo Ustavodajne skupščine LRS z dne 20. novembra 1946. Zato je treba šteti, da je izpodbijani zakon sprejelo telo, ki je bilo tedaj pristojno za izvrševanje zakonodajne funkcije v Sloveniji.

B. - II.

10. Generalni državni tožilec sicer izpodbija ZSNČ kot celoto, kar je z vidika ugovorov o pravni naravi izpodbijanega akta, ki so zavrjeni v prejšnji točki te obrazložitve, tudi logično. Po vsebini pa se njegovi ugovori nanašajo na določbo 2. člena ZSNČ, ki je vsebovala materialnopravno opredelitev kaznivih ravnanj, in na določbo 1. člena, s katero je bilo ustanovljeno posebno sodišče. Zato se je tudi Ustavno sodišče v presoji omejilo na navedeni zakonski določbi.

11. Določba 1. člena ZSNČ se je glasila: "Ustanavlja se posebno sodišče za zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast (Sodišče slovenske narodne časti), ki bo po določilih tega zakona po vsem slovenskem ozemlju sodilo za zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast, storjene v času okupacije oziroma v zvezi z njo."

12. Ni utemeljeno zatrjevanje predlagatelja, da naj bi Zakon s to določbo ustanavljal izredno sodišče. Sodišče je bilo ustanovljeno z zakonom in bi ga lahko označili za neke vrste specializirano sodišče za odločanje v zadevah po tem zakonu. ZSNČ je v 14. členu določal uporabo splošnih kazenskih predpisov, kolikor niso nasprotovali določbam tega zakona. Torej je bilo na podlagi navedenega treba uporabljati v teh postopkih tudi določbe Zakonika o sodnem kazenskem postopanju za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 16.2.1929 (na primer tudi določbe o pritožbi zoper prvostopne odločitve, saj ta z določbami ZSNČ ni bila izključena)². Na podlagi same zakonske ureditve torej tega sodišča ni bilo mogoče šteti za izredno sodišče v smislu današnje ustavne prepovedi iz 126. člena Ustave.

13. Določba 2. člena ZSNČ se je glasila: "Za zločine in prestopke zoper slovensko narodno čast veljajo vsa namerno izvršena dejanja, ki jih sicer ni mogoče označiti za veleizdajo ali za pomoč

okupatorju pri izvrševanju vojnih zločinov, ki pa so škodovala ali bi utegnila škodovati ugledu in časti slovenskega naroda in njegovi odpornosti, zlasti:

- a) politično, propagandno, kulturno, umetniško, gospodarsko, pravno ali upravno sodelovanje z okupatorjem ali domačimi izdajalci, kot n. pr. udeležba v izdajalskih, političnih in vojaških organizacijah ali njihov podpiranje; predavanja ter pisanje oziroma podpisovanje, izdajanje, tiskanje, razširjanje knjig, brošur, člankov, razglasov ali letakov, s katerimi se opravičuje okupacija, oziroma obsoja ali sramoti narodno osvobodilni boj; posredna ali neposredna ovadba, ki je utegnila imeti nevarne posledice za ovađenca; stavljanje gospodarskega podjetja v službo ali v podporo okupatorju; važnejša opravila v gospodarskem stroju oziroma v podjetju, ki ga je izkoriščal okupator; izvrševanje dobav na račun okupatorja; zastopanje okupatorjevih koristi pred sodiščem; služba v policijskem ali uradniškem sestavu na mestu, ki je posebno važno za okupatorja; izkoriščanje stiske ali sramotitev pripadnikov narodno osvobodilnega gibanja zaradi njihovega prepričanja ali delovanja; pritisk nanje z namenom, da spremene prepričanje ali prenehajo z delovanjem; delovanje proti enotnosti in bratstvu jugoslovanskih narodov in vzbujanje mržnje med njimi;
- b) prijateljski stiki s pripadniki okupatorske vojske in oblasti;
- c) delovanje na odgovornih mestih v letu 1941, ki je prispevalo k sramotnemu porazu in kapitulaciji Jugoslavije."

14. Z ZSNČ, ki je bil sprejet 5. junija 1945, so bila inkriminirana dejanja, ki so bila storjena pred njegovo uveljavitvijo. V 1. členu ZSNČ je bilo izrecno določeno, da Sodišče slovenske narodne časti sodi za "zločine in prestopke, storjene v času sovražne okupacije oziroma v zvezi z njo".

Ustavno sodišče je v že citirani odločbi v zadevi št. U-I-6/93 spoznalo za dopustno retroaktivno veljavo Uredbe o vojaških sodiščih v delu, kolikor je bila ta sicer v skladu s splošnimi, od civiliziranih narodov priznanimi pravnimi načeli. Njeno retroaktivnost je primerjalo z retroaktivno močjo Londonskega sporazuma, ki je bil sprejet 8. avgusta 1945 in na podlagi katerega je potekalo sojenje za vojne zločine v Nürnbergu.

Retroaktivnost v tem času je imela svoj legitimni temelj v tem, da so se v času druge svetovne vojne pojavili delikti, ki si jih prejšnji zakonodajalci niso mogli niti zamisliti, kaj šele predvideti. Prav iz teh razlogov je treba priznati kot dopusten in legitimen tudi odstop od načela prepovedi retroaktivnosti veljave kazenskih zakonov tudi pri ZSNČ. Takšna ureditev zaradi svoje retroaktivnosti zato ni bila sama po sebi v neskladju s pravnimi načeli, ki so jih v času uveljavitve ZSNČ priznavali civilizirani narodi.

15. Upoštevati pa je treba tudi to, da določbe ZSNČ niso bile v celoti retroaktivne. Ni namreč mogoče spregledati tega, da so bila nekatera dejanja, inkriminirana v ZSNČ, opredeljena kot kazniva že s Kazenskim zakonikom za kraljevino Jugoslavijo z dne 27.1.1929. V teh primerih določbam ZSNČ sploh ne gre očitati retroaktivnosti, ker niso uzakonila na novo kot kaznivih ravnanj, ki ne bi bila že pred tem kazniva, ampak bi šlo tu kvečjemu za vprašanje, ki zadeva uporabo milejšega kazenskega predpisa v primeru, ko se je od časa storitve kaznivega dejanja pa do časa sojenja kazenski predpis spreminjal.

16. Sojenja zaradi ravnanj zoper narodno čast so se odvijala tudi v drugih državah zahodne Evrope v času po drugi svetovni vojni. Tako na primer tudi v Franciji⁴, kjer je leta 1953 prišlo do amnestije za takšna kazniva dejanja. Le da je pri tem treba upoštevati, da so pridobitve protifašističnega odpora povsod po demokratični Evropi pomenile zlom totalitarnega sistema in njegovega nasilja nad človekom in začetek svobodnega demokratičnega reda, ki je temeljil na evropski pravni kulturi in civilizaciji. Nove oblasti v zahodnoevropskih državah so spoštovale temelje svobodne demokratične družbe. Te temelje pa po stališču Ustavnega sodišča, ki je bilo že sprejeto v zadevi št. Up-301/96 (Uradni list RS, št. 13/98), spoštuje le ureditev, ki ob izključitvi vsakršnega nasilja in samovolje predstavlja družbeni red pravne države na podlagi samoodločbe ljudstva glede na voljo večine ter svobodo in enakost. K temeljnim načelom takega reda je treba šteti vsaj še naslednje ključne predpostavke: spoštovanje človekovih pravic, določenih v Ustavi, pravico posameznika do življenja, nedotakljivost osebnostnih pravic, suverenost ljudstva, delitev oblasti, odgovornost Vlade in zakonitost delovanja izvršilne oblasti, neodvisnost sodišč, večstrankarski politični sistem in enake možnosti za vse politične stranke s pravico do oblikovanja opozicije in delovanja v njej v skladu z Ustavo. Izražene so že v V. točki Deklaracije o neodvisnosti, ki jo je prvi slovenski večstrankarski parlament sprejel 25.

junija 1991 (Uradni list RS- I, št. 1/91). V državah, v katerih ti pogoji niso bili izpolnjeni, tudi odrešitev od tako strašnega in krivičnega režima, kot je bil nemški nacistični režim med drugo svetovno vojno, sama po sebi ni mogla voditi do resnične osvoboditve. V Sloveniji je bila nova oblast pripravljena uveljavljati svojo oblast tudi z nasiljem, z zlorabami prava v kazenskih postopkih in s sistemskostrukturnim grobim kršenjem človekovih pravic.

Zakoni niso bili uporabljeni le z namenom kaznovanja kolaboracije, ampak tudi z namenom izločitve razrednega sovražnika, prevzema oblasti in utrditve totalitarnega sistema.

Do vzpostavitve svobodne družbene ureditve je v Sloveniji prišlo šele leta 1990 po prvih svobodnih volitvah v večstrankarski parlament.

17. Zlorabe prava, ki so se, kakor kažejo novejšje zgodovinske raziskave, nedvomno dogajale, pa same po sebi še ne pomenijo, da je bilo tudi pravo (v tem primeru materialna kazenska določba, ki določa kaznivo ravnanje) takšno, da bi mu morali odreči skladnost s tedaj veljavnimi splošnimi pravnimi načeli, ki so jih priznavali civilizirani narodi. Ustavno sodišče je že v zadevi št. U-I-6/93, v kateri je ocenjevalo ustavnost Uredbe o vojaških sodiščih, poudarilo, da je določna opredelitev kaznivega dejanja (*lex certa*) ena temeljnih garancij v kazenskem materialnem pravu in da izhaja iz širše formuliranega načela zakonitosti. Načelo zakonitosti pri določanju kaznivih dejanj so že v času nastanka in uporabe ZSNČ kot eno od splošnih pravnih načel priznavali civilizirani narodi. Uporaba določbe, ki bi bile z njim v nasprotju, zato tudi v današnjih sodnih postopkih glede na določbo 28. člena Ustave ne more biti ustavno dopustna.

18. Kazniva dejanja v 2. členu ZSNČ so bila opredeljena z uvodno klavzulo, ki jih je opredeljevala kot dejanja, ki so "škodovala ali bi utegnila škodovati ugledu in časti slovenskega naroda" in "ki jih sicer ni mogoče označiti za veleizdajo ali za pomoč okupatorju pri izvrševanju vojnih zločinov". Šlo je očitno za razmejitev do kaznivih dejanj, opredeljenih v 13. in 14. členu že omenjene Uredbe o vojaških sodiščih. Po določbi 5. člena ZSNČ se je moralo posebno sodišče, če je ugotovilo, da je šlo za "težje kaznivo dejanje, za katero je pristojno vojaško ali drugo sodišče", izreči za nepristojno in odstopiti stvar pristojnemu sodišču. Poleg uvodne klavzule so inkriminacije vsebovale še primeroma našete konkretne izvršitvene oblike dejanj. To pa pomeni, da je bilo v vsakem posameznem primeru treba ugotoviti, ali ravnanje posameznika izpolnjuje vse znake iz uvodne klavzule in še katerega od znakov iz točk a do c. Opredelitve posameznih inkriminacij iz točk a do c 2. člena ZSNČ, ki so bile po svoji vsebini takšne, da so lahko zajemale nedoločno širok krog posameznih ravnanj, ki bi jih bilo mogoče uvrstiti pod posamezne opise, niso izpolnjevale kriterija določnosti pri inkriminaciji kaznivih dejanj. Ni pa tega mogoče trditi za primere, ko so bila dejanja z opredelitvijo konkretnih izvršitvenih oblik dovolj določno opredeljena, kakor na primer "neposredna ovadba, ki je utegnila imeti nevarne posledice za ovađenca" ali "stavljanje gospodarskega podjetja v službo in podporo okupatorju". V teh primerih s samo zakonsko določbo ni bilo kršeno načelo zakonitosti.

19. Ob takšni pravnotehnični strukturi, kakršno ima določba 2. člena ZSNČ Ustavno sodišče ne more že v postopku vnaprejšnje ustavnosodne presoje predpisa dokončno opredeliti, v kakšnem obsegu so bili posamezni sestavni deli te določbe skladni s pravilom *lex certa*, v kakšnem obsegu pa ne. Iz teh razlogov je Ustavno sodišče pri presoji ustavnosti določb ZSNČ uporabilo enako tehniko odločanja, kakor pri odločanju v zadevi št. U-I- 6/93. To pa pomeni, da bodo morala sodišča v primeru morebiti obnovljenih postopkov na podlagi 416. člena ZKP v vsakem primeru posebej presoditi vprašanje skladnosti določbe, ki je bila podlaga za obsodbo, s pravilom *lex certa*. Takšna odločitev Ustavnega sodišča posameznikom ne odreka ustavnosodnega varstva. Če bi menili, da je sodišče uporabilo določbo 2. člena ZSNČ v nasprotju z zgoraj navedenim, bi lahko v postopku z ustavno pritožbo uveljavljali kršitev načela zakonitosti v kazenskem postopku.

C.

19. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 40. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Lovro Šturm ter sodnici in sodniki dr. Miroslava Geč - Korošec, dr. Peter Jambrek, dr. Tone Jerovšek, mag. Matevž Krivic, Franc Testen, dr. Lojze Ude, dr. Dragica Wedam - Lukić in dr.

Boštjan M. Zupančič. Odločbo je sprejelo soglasno. Pritrdilni ločeni mnenji sta dala sodnika Šturm in Ude.

P r e d s e d n i k :
dr. Lovro Šturm

Opombe:

1 Podatki pa govorijo o tem, da so se na slovenskem ozemlju sojenja za ta kazniva dejanja še nekaj časa nadaljevala pred okrožnimi sodišči. Dr. Jera Vodušek- Starič v svojem članku Ozadje sodnih procesov v Sloveniji v prvem povojnem letu (prispevki za novejšo zgodovino XXXII, 1992, str. 147) navaja, da je konec septembra imenovano Vrhovno sodišče takoj sklenilo, naj okrožna narodna sodišča nadaljujejo z delom sodišč narodne časti. Čeprav je bil ta sklep v nasprotju z zveznimi navodili, ga je Vrhovno sodišče preklicalo šele v začetku leta 1946.

2 V skladu z določbo 2. člena Odloka o razveljavitvi in neveljavnosti vseh pravnih predpisov, sprejetih s strani okupatorjev in njihovih pomagačev v času okupacije, o veljavnosti odločitev, ki so bile v tem času sprejete; o ukinitvi pravnih predpisov, ki so bili v veljavi v času sovražnikove okupacije; Uradni list DFJ, št. 4/45).

3 Tako na primer so bila s tem zakonikom inkriminirana naslednja dejanja:

Člen 105: "(1) Državljan kraljevine Jugoslavije, ki sprejme med vojno zoper kraljevino ali njene zaveznike službo v sovražnikovi vojski ali ostane v njej še nadalje, dasi do tega ni prisiljen, se kaznuje z robijo do petnajstih let. (2) Če se je tak državljan udeležil tudi vojne same kot borec, se kaznuje s smrtjo ali z dosmrtno robijo." Člen 106: (1) Kdor da med vojno zoper kraljevino Jugoslavijo ali njene zaveznike sovražniku pomoč s tem, da mu osebno kaj stori ali ga s čim preskrbi, se kaznuje z robijo do desetih let, poleg tega pa se sme kaznovati tudi v denarju. (2) Če je dal storilec to pomoč s tem, da je prostovoljno podpisal delnice posojila sovražne države, se kaznuje z zaporom in pa v denarju v velikosti podpisane vsote."

Člen 111: (1) Kdor razširja ob vojni nevarnosti, mobilizaciji ali med vojno lažne vesti in s tem moti ali spravi v nevarnost vojaška podjetja ali vojaške odredbe, se kaznuje z robijo do deset let ali s strogim zaporom najmanj enega leta. (2) Če se stori to iz malomarnosti, se kaznuje storilce z zaporom ali v denarju.

4 Kar podrobno opisuje Robert Aron v delu: Histoire de l' epuration, Fayard, Paris 1969.

5 V času delovanja posebnega sodišča za sojenje po ZSNČ je še veljala Uredba o vojaških sodiščih, Zakon o kaznivih dejanjih proti državi (Uradni list DFJ, št. 66/45) je pričel veljati 1. septembra 1945.